

LARRY

UTGIVEN AV RIKSFÖRENINGEN FÖR LARYNGEKTOMERADE

NORDISKA KONGRESSEN

Som vi redan tidigare nämnt kommer den nordiska kongressen i år att hållas i Finland 5-8 juni. Platsen blir finska LE-föreningens kurs- och rekreationscentrum Kyrenkaita. Centrat är naturskönt beläget på slutningen mot den vackra sjön Kaitajärvi.

Samling sker i föreningens lokaler i Helsingfors där information ges om Finska Cancerföreningens verksamhet. Därefter sker förflyttning med buss till Kyrenkaita.

Det arbetsutskott som började ta form vid förra kongressen inleder i år sitt arbete. Utskottet består av två representanter från vart och ett av de nordiska länderna. På dagordningen för första sammanträdet står följande frågor:

LE-patienternas hjälpmedel. LE-organisationernas ekonomiska stöd. Rehabilitering. Information och förebyggande åtgärder. Utvecklandet av det nordiska samarbetet.

Andra frågor som kommer att behandlas på kongressen:

Den sociala lagstiftningen och samhällsstödets utveckling i de olika nordiska länderna. Varje land ger en översikt över sin egen situation.

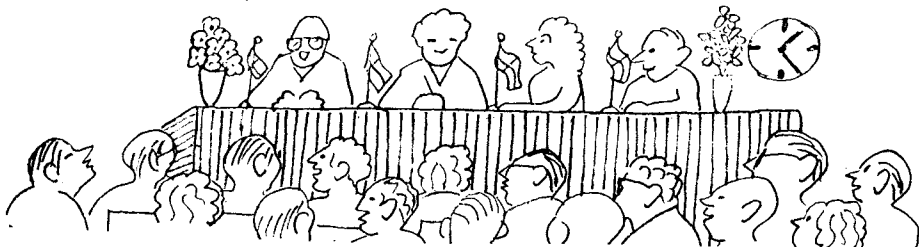
Varje land redogör också för sin verksamhet i huvuddrag under de två gångna åren.

En paneldiskussion hålls under ledning av foniatr T. -B. Riska om talundervisning för LE-patienter och om utbildningen av taltränare. Avsikten är att särskilt fästa uppmärksamhet vid tidpunkten då talträningen sätts in, vid tekniken och vid skapandet av ett taltränarnät.

Deltagarländerna ger sina förslag till utvecklande av LE-klubbverksamheten. I detta sammanhang torde rekreations- och underhållningsverksamhet, rehabilitering, anskaffning av medel, de internationella förbindelserna och tidskriften Ny Stemme komma att diskuteras.

Kongressen kommer också att få höra nyheter från världens första internationella LE-kongress. Professor Pentti. J. Taskinen berättar om denna kongress, som hölls i Quebec.

Arrangörerna i Finland säger sig ställa stora förhoppningar på den stundande kongressen. "I takt med det intimare samarbetet utvecklas både patienternas rehabilitering och deras sociala skydd samt klubbverksamheten, som är av största vikt för den mentala hälsan".

MINNEN AV DOFTER

"Hämta hackan på jösselstacken", sa Farfar en Kristihimmelsfärdsdag, när jag var nio år.

Jag knatade iväg på lätta fötter. Visste vad det betydde. Vi skulle gå och meta i Skogstjärn. För man sa i byn "När björklöven är som musöron, börjar fisken nappa i skogssjöarna".

Jag sprang till dyngstacken. Minns som i går hur jag kände lukten av brunnen köjssel, och från avträdet, som vände ryggen till, kom dunster av saltorkad folkdynga och tidningspapper. Toalettpapper förekom inte.

Minns hur jag hittade maskburken, en kärleksfullt och finurligt gjord liten trälåda med skjutlock och en läderstropp som handtag. Den doftade av intorkad jord och murkna bräder.

Farfar hackade i lövhögen och jag plockade masken. Fina rödstjärtar rann som kvicksilver ur nypan. Nya dofter av sur jord och multnande löv.

Mitt metspö var en smal barkad tallpåk. Reven var en björntråd och flötet en butelj-kork, som jag gjort hål i med en spik och satt en pinne igenom. I en skåra vid grovänden på spöt stack man in och fäste kroken.

Påken luktade trä, reven luktade bomull, korken luktade kork och farfars gamla metarrock luktade vindskontor. Hela världen luktade vår. Tänk vad man minns.

Vi gick genom kärret, med invanda steg på sviktande hala legor. Farfar halkade, satte tuggobaken i vrångstrupen, tappade metspöt, svor, hostade och spottade så det stänkte. Det smackade när han ryckte loss stöveln ur dyn. Så dessa lukter igen, av tuggotobak, vattensjuk mark och de sura legorna i spången.

Med ett hopp från sista tuvan var vi på fast mark igen, vitsippsbacken i granskogs-kanten. Vi gick på stigen under tysta hundraårsgranar. Koltrasten satt högt i en topp och berättade med flödande väljud om naturens nyvaknade liv, om älskog och om vårens skira doftande skönhet.

Reven fasnade i en kvist. Det doftade kåda om näven, som fick den loss. En myggdansen var redan på gång i en glänta. "Det är nog för lugnt i dag, för att dom ska ta", sa Farfar när vi skyntade Skogstjärns spegelyta mellan träden.

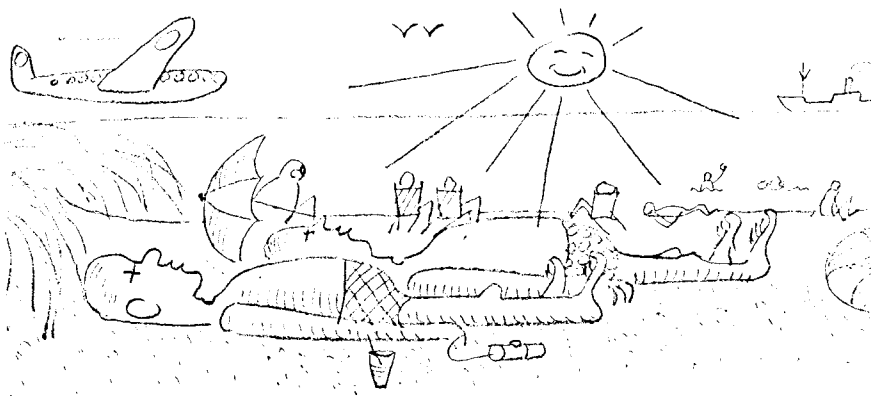
Vi stannade en timme vid sjön. Plumsade runt på tjaskande gungflyn. Fick ingen fisk. "Det är för kallt i vattnet än. Blåser nordanvär", sa Farfar. Jag hade börjat frysa, var våt om fötterna och tyckte att Skogstjärn var livlös och kall.

Jag har inga minnen av vägen hem. Det är kanske oftast den förväntansfulle och framåtseende, som iakttar och minns.

Hemma hos Farmor doftade det i alla fall kaffe, och nygräddat bröd. Skönt med torra strumpor, fast dom våta luktade mer.

Ack ja. Dessa minnen av barndomens dofter, som fått en ny starkare valör nu när man som laryngektomerad har förlorat förmågan till luktandets glädje. Ack ja.

TESTRESANS RESULTAT

Testresan som vi ordnat om i olika sammanhang har nu lyckligt genomförts och redovisas här från olika synpunkter.

Anslag till resan utgick från Allmänna Arvsfonden. Avsikten med resan var att få en medicinsk bekräftelse på hur ett klimatbyte under vissa givna förutsättningar påverkar en laryngektomerad person. Resan hade bokats in för en tidpunkt när det kunde väntas att klimatet i Sverige var som sämst för gruppen i fråga. Således 15-20 minusgrader och därav följande låg luftfuktighet.

Tyvärr svek oss den svenska vintern. När resan påbörjades, var temperaturen ungefär fem plusgrader och luftfuktigheten mycket hög på grund av en lång tids regnande. Dessa ogynnsamma testförhållanden gör att vi med beklagande måste konstatera att resan ej fått det testvärde vi eftersträvat.

RLE-styrelsens arbetsutskott, som administrerat resan, kommer därför att ansöka hos Allmänna Arvsfonden om anslag för en kompletterande testresa, som under förhoppningsvis gynnsammare testförhållanden kan ge ett mera utslagsgivande resultat.

MEDICINSK RAPPORT

UTTAGNING AV DELTAGARE

16 deltagare utlottades av totalt 39 inkomna anmälningar till resan från RLE:s samtliga sju lokalavdelningar i Sverige. Lottningen skedde under överinseende av personal från Stockholms läns HCK:s kansli. Utöver testgruppen medföljde en leg. sjuksköterska samt en reseledare från RLE.

VAL AV RESEORT

Playa Inglés, Gran Canaria. Klimatet anses lämpligt för laryngektomerade p.g.a. värmen och den höga relativa luftfuktigheten.

VISTELSE TID

8/2 - 21/2 1975, d.v.s. en period då klimatet i Sverige vanligtvis är förhållandevis ogynnsamt p.g.a. kyla och låg luftfuktighet.

M E D I C I N S K K O N T R O L L

1 LÄKARUNDERSÖKNINGAR

De 16 laryngektomerade undersöktes före och efter resan av den örnläkare, som brukar sköta honom/henne. Ett särskilt formulär för läkarundersökningen sammanställdes av RLE:s sekreterare, logoped Britta Hammarberg, och överläkare Gunnar Bjuggren i samråd med otologen Bror Ottosson.

Formuläret ifylldes av läkaren i ett exemplar vid undersökningen före testresan samt i ett exemplar vid undersökningen efter resan.

Efter samråd med docent Sture Bevegård, Fysiologlaboratoriet, Södersjukhuset, beslutade RLE låta bedömningen av de laryngektomerades andningsfunktion ingå i den medicinska undersökning, som örnläkaren gör. Enligt docent Bevegård har man i dag inte några speciella mätmetoder för lungfunktionen som skulle kunna användas för kontroll av laryngektomerade.

2 SJUKSKÖTERSKA MEDFÖLJDE PÅ RESAN

Sjuksköterskan vid Örönkliniken, Sabbatsbergs sjukhus, Lillemor Lidström, medföljde på resan och kontrollerade de 16 laryngektomerades hälsotillstånd. I arbetsordningen för sjuksköterskan ingick bl.a. journalföring.

R E S U L T A T

1 MEDICINSK UTVÄRDERING

En sammanställning av läkarbedömningarna av de 16 laryngektomerade före och efter resan visar att efter resan:

- a Hade 9/16 förbättrat allmäntillstånd psykiskt och fysiskt.
- b Samtliga som hade besvär av hosta/slembildning/krustabildning före resan d. v. s. 9/16 hade minskade eller inga besvär efter resan.

Det bör framhållas att klimatet här i Sverige vid tidpunkten för resan var ovanligt mildt för årstiden och den relativa luftfuktigheten därmed var högre än normalt vintertid. Läkarundersökningarna före resan visar att 5/16 laryngektomerade inte hade några besvär från andningsvägarna före resan. Det är att anta att resans effekt som klimatbehandling blivit större om klimatskillnaderna länderna emellan varit mer normala för årstiden.

2 Sjuksköterskans journalanteckningar under vistelsen på Gran Canaria samt rapport därefter visar att de 16 laryngektomerade mått väl, fränsett magsjuka som gick runt ett par dagar bland några av deltagarna. Endast 1/16 hade besvär från andningsvägarna i form av hosta ett par dagar.

Programmet för de laryngektomerade innehöll, förutom rekreation, utflykter och liknande, motionsgymnastik varje morgon. I denna deltog samtliga 16 laryngektomerade, gymnastiken leddes av en laryngektomerad.

Sjuksköterskans sammanfattande intryck av deltagarnas hälsotillstånd efter resan är att samtliga hade mindre besvär från andningsvägarna samt att deras allmänkon-dition förbättrats.

3 Förmågan att leva som laryngektomerad, vilket bl.a. innebär att orka utnyttja matstruppen eller ett tekniskt hjälpmedel, såsom röstgeneratoren, för att kunna göra sig förstådd av andra, är helt och hållet beroende av den psykiska viljan. Att resan inneburit uppmuntran och givit deltagarna upplevelser utanför den vanliga - ofta isolerade - tillvaron bör räknas in i redovisningen av resultatet. Åtskilliga av resenärerna har skriftligen eller muntligen bekräftat att de känt sig psykiskt stärkta av resan.

EKONOMISK RAPPORT

INTÄKTER

Bidrag från Arvsfonden	21.000:00
Resekostnader från medlemmar	6.800:00
	<u>KRONOR</u>
	<u>27.800:00</u>

KOSTNADER

16 medlemmars hela resekostnad	21.720:00
Sköterska, resekostnad	} 6.080:00
Reseledare, resekostnad	
Medicin	
Kontorsmaterial	
Administration	
Läkare och logoped	
Ersättning för läkarbesök	
	<u>KRONOR</u>
	<u>27.800:00</u>

Stockholm den 21 april 1975 - RIKSFÖRENINGEN FÖR LARYNGEKTOMERADE

Sture Linder - Kassör

Ekonomiska rapporten är granskad och godkänd av RLEs revisorer.

RESELEDARENS RAPPORT

Den grupp som sammanstrålade på Playa Inglés uppgick till 41 personer. Förläggning var en bungalow-by. Två personer delade på en bungalow, bestående av sovrum, vardagsrum, pentry och badrum. Alla hade halvpension med matkuponger.

Klimatets inverkan på oss laryngektomerade var mycket bra. Den höga luftfuktighet och det varma väder som Grand Kanaria är känd för, gjorde att man slapp allt besvär med upphostningar och sekretbildning, man blev med andra ord lätt om bröstet. Det var ljuvligt att kunna andas utan besvär.

För att aktivera medlemmarna hade gruppen varje dag ca 30 minuters gymnastik, vilket visade sig ha en mycket god inverkan på fysiken. Denna grupp hade tur som inom sig hade en kvinnlig medlem, som var utbildad gymnastikledare. De medlemmar, som ville delta i de utflykter resebyrån anordnade, gavs tillfälle att göra detta.

Bad i Atlanten var ett uppskattat nöje, allt under uppsikt av syster Lillemor som såg till att ingen kom för långt ut i vattnet, eftersom största försiktighet var nödvändig att iakttaga. Att sedan få solbada och detta i februari månad var en verklig upplevelse. Nu väntar vi bara på att Riksföreningen även i fortsättningen skall erhålla bidrag för att nästa år kunna sända en ny grupp till sol värme och bad.

Sture Linder, reseledare

Luften är här lätt. Det går fint att andas. Rätt varmt och skönt trots att vi är så högt uppe.

Snart bär det neråt igen. Landskapet är glest befolkat och de människor som vi ser verkar vara fattiga. De ser dock ut att ta allt väldigt lugnt. Det Kanariska lugnet syns t. o. m. på hundarna som lufsar omkring och ser godmodiga ut.

När klockan börjar bli framåt två väntar vi alla på att Kristinas löfte om en god måltid skall gå i uppfyllelse. Strax anländer vi så till en restaurant Los Roquetes i byn Wallecco, där vi blir bjudna på fin oxbiff med rödvin. Efterrätt glass och därefter kaffe med konjak. Mycket folk har samlats här och miljön har en äkta syd-ländsk prägel. Stämningen är på toppunkten.

Gran-Canarias andliga centrum är staden Treor, där vi gör ett besök hos Pinjemadonnan i hennes tronsal i den gamla kyrkan. Staden Treor är en liten idyllisk stad med mycket gammal bebyggelse. Inne i helgedomen upplever man en hänföran-de prakt.

I en nisch ovanför altaret blickar la Virgen del Pino (pinjemadonnan) ned över församlingen. Hon är f. n. endast klädd i en schal, beroende på att det nyligen har varit ett inbrott i kyrkan, där madonnans allt guld och alla smycken hon varit ut-styrd med har stulits. Ett helgerån i ordets rätta bemärkelse.

Kanarierna äro nästan alla Katoliker. Vi ser flera både barn och gamla som ligger på knä i kyrkan och ber till madonnan.

Efter detta intressanta besök styr vi färden vidare mot norr där bananplantagerna och apelsinlundarna avlöser varandra. Vi stannar till vid en bananplantage där vi går in i "buschen" och känner på bananstockarna. Bananerna är ännu ej riktigt mogna, det skall dröja ca 14 dagar tills dess. Detta uppehåll är det sista under vår färd och vi far nu vidare ut mot norra kusten och följer denna mot huvudstaden Las Palmas. Staden ser faktiskt mycket ruffigt ut i den delen vi åker igenom. Trånga gator och ett enda virr-varr. Så småningom krånglar vi oss ut ur staden och styr kosan "hemåt". Kristina berättar att vi avverkat över 16 mil denna dag.

Öns längd är ca 6 mil och dess hela omkrets är ca 20 mil. Befolkningen på ön är ca en halv miljon stor, av vilka hälften bor i Las Palmas. Medeltemperaturen ligger mellan 18-24° C. Vattnet är badvänligt året om.

Snart börjar det skymma och vi närmar oss det vackra Sant-Augustin som ligger på en sluttning ner mot havet. Ljusen börjar nu tändas överallt och staden badar i en sällsynt skön prakt, när vi slingrar oss ner mot Playa del Inglés och vår underbara by Los Arcos. Nu är vi alla trötta, men mycket belåtna efter denna sköna utfärd. Ett vackert minne som vi säkert aldrig kommer att glömma.

Arne Folkerman, Örebro

Fotnot: Utflykten betalades helt av dem som deltog i den.

FRIA REPARATIONER

Staten betalar numera reparationerna för vissa talhjälpmedel. Till dessa hör Servox röstgenerator.

Praktiska regler för hur ersättningen skall utgå saknas dock ännu. I väntan på dessa: ta kontakt med den logoped eller kurator, som hjälpt till att skaffa röstgeneratorm.

REBUSEN i förra numret har lösningen:

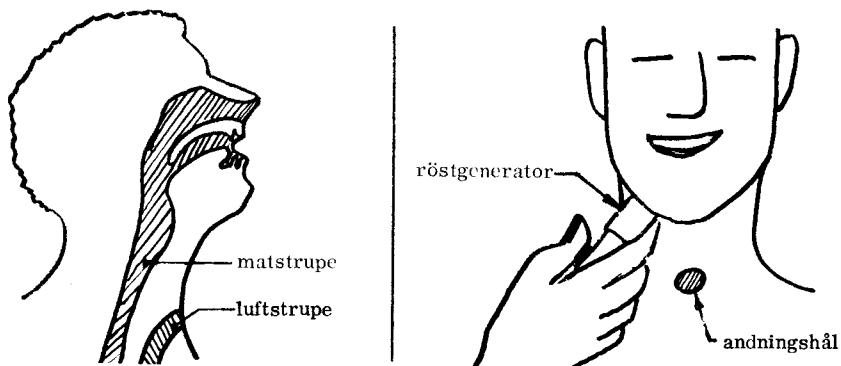
"Man skall inte kasta sin Mats i sjön innan björnen är skjuten".

LARYNGEKTOMERAD

Eftersom vi riktar oss även utanför den egna kretsen, vill vi ge en kortfattad redogörelse för begreppet laryngektomerad.

En laryngektomerad (LE) har på grund av sjukdom eller annan skada fått sitt struphuvud (larynx) bortopererat (ektomi). Den därvid förkortade luftstrupen har man låtit mynna ut i halsgropen, se fig. En LE andas således inte genom näsa och mun, utan dessa har förbindelse endast med magen.

Med struphuvudet försvann även förmågan att bilda de ljud, som krävs för ett normalt tal. De flesta LE kan som ersättning lära sig tala med hjälp av ljud från matstrupen. De som inte lyckas lära sig matstrupstal lär sig oftast att tala med sk. röstgenerator, se fig.

SPRID LARRY

Hjälp oss att sprida LARRY, i första hand till alla laryngektomerade, men även till andra intresserade.

Du som vill veta mer om RLE eller vill bli medlem kan ta kontakt med närmaste lokalavdelning. Vem som vill kan bli medlem.

Kontaktmän för lokalavdelningarna:

Gävle: Uno Nordin, N. Fiskaregatan 5A, 803 50 Gävle tel. 026/12 37 47
Göteborg: Eric Slättberg, Vårsleväg. 63, 436 00 Askim tel. 031/28 19 01
Linköping: Carl Aspling, Svartågatan 27, 573 00 Tranås tel. 0140/129 47
Lund: Tage Hansson, Trunnerup 4, 27012 Rydsgård tel. 0411/712 23

Sthlm: Valfrid Elmegård, Sandfjärdsg. 93, 121 69 Johanneshov tel. 08/81 66 86
Uppsala: Nore Bäckman, Vikingagat. 50, 753 34 Uppsala tel. 018/10 29 34
Örebro: Arne Folkerman, Västmannagat. 9, 703 42 Örebro tel. 019/11 46 45

LARRY
ges ut
juni och
december

Ansvarig utgivare: Curt Bengtsberg
Redaktör: Rolf Fischer
Tidningens adress: Mönjestigen 23

141 44 HUDDINGE Tel 08/711 22 03
